

Verkiezingspamflet jeugdzorg

*Gezond en veilig
opgroeien voor ieder
kind in Nederland.
Dat is onze
gezamenlijke taak.*

7 adviezen

- 1** Heb oog voor de plek van de jeugdzorg in de samenleving en in het bijzonder voor de kwetsbare positie van gezinnen. Laat gezinnen niet ontwrichten door armoede, schulden en huisvestingsproblematiek. Preventie is pas effectief wanneer problemen ook écht in een eerder stadium zijn opgepakt.
- 2** Jeugdzorg blijft nodig. Afbouwen zonder geschikte alternatieven is vragen om problemen.
- 3** Verhoog de leeftijdsgrens in de Jeugdwet zodat we jongeren op hun achttiende niet zomaar loslaten en ze op straat belanden. Niet de leeftijd, maar zelfstandigheid moet het criterium zijn om de jeugdzorg te verlaten.
- 4** Waarborg de inhoudelijke ambities van de Hervormingsagenda Jeugd. Voer de vastgestelde plannen uit, maar blijf wendbaar.
- 5** Geef vertrouwen, maar grijp in wanneer nodig. Wees bewust van ieders rol en taak. Voor de rijksoverheid is dat stelselverantwoordelijkheid. Vraag kwaliteit van de sector en bied jeugdzorgorganisaties de mogelijkheid om samen beter te worden.
- 6** De randvoorwaarden moeten op orde zijn. Als dit niet het geval is worden gemeenten en aanbieders niet in staat gesteld om hun rol en taak op te pakken. Zorg voor voldoende middelen om de inhoudelijke ambities te kunnen bewerkstelligen.
- 7** Geef professionals vertrouwen zodat zij hun vak goed uit kunnen voeren. Een overdaad aan controle leidt niet tot betere uitvoering.

► Het doel van de jeugdzorg in Nederland

Alle kinderen en jongeren in Nederland hebben het recht om gezond en veilig op te groeien en zich te kunnen ontwikkelen tot veerkrachtige volwassenen. Maar ook in Nederland zijn er kinderen en jongeren waar het niet goed mee gaat. Zij groeien op in een onveilige omgeving waar bijvoorbeeld sprake is van verslaving en geweld, hebben te maken met trauma's of ze kampen door andere omstandigheden met problemen waar zij zelf niet uitkomen. Deze kinderen zijn afhankelijk van de jeugdzorg om hen te ondersteunen in de hulpvraag die zij hebben. Met elkaar zijn wij het erover eens dat wij nu niet het beste doen voor deze kinderen. Ze belanden vaak op lange wachtlijsten of ontvangen niet de hulp die ze nodig hebben. Terwijl buiten kijf staat dat ook deze kinderen en jongeren alle kansen verdienen die wij als maatschappij belangrijk vinden. Daarvoor staan wij gezamenlijk aan de lat.

Als jeugdzorgorganisaties willen wij staan voor tijdige, passende jeugdhulp. Dat doen we samen met kinderen, jongeren, hun ouders en hun sociale netwerk en dat doen we 'zo thuis mogelijk'. Daarbij maken we gebruik van de eigen kracht van de jongeren en hun netwerk. We geven de jeugdprofessionals het vertrouwen om te doen wat nodig is en te doen wat werkt. Dat kunnen we niet alleen. Elke schakel in het stelsel heeft zijn eigen rol en taak om ervoor te zorgen dat we samen garant staan voor de best passende hulp. Ook de landelijke politiek heeft daarin zijn rol. Daarom geven wij de partijen zeven adviezen bij het schrijven van het kopje 'Jeugdzorg' in hun verkiezingsprogramma's.

► Jeugdzorg als onderdeel van de samenleving

Jeugdzorg is onlosmakelijk verbonden met de samenleving. Veel van de redenen waarom kinderen en gezinnen een beroep doen op de jeugdzorg hebben oorzaken die te vinden zijn in complexe maatschappelijke vraagstukken. Gezinnen kampen met armoede, schulden, huisvestingsproblematiek, complexe echtscheidingen, verslaving of psychische problematiek. Jongeren gaan gebukt onder de eisen van de prestatie maatschappij, knelpunten in het onderwijs, de invloed van sociale media, en een onzekere toekomst door oorlog en klimaatverandering. Gezinnen, ouders, en kinderen staan onder druk en de vraag naar jeugdzorg stijgt. Maar zolang we de oorzaken niet aanpakken blijft het symptoombestrijding en dweilen we met de kraan open.

1

Heb oog voor de plek van de jeugdzorg in de samenleving en in het bijzonder voor de kwetsbare positie van gezinnen. Laat gezinnen niet ontworpen door armoede, schulden en huisvestingsproblematiek. Preventie is pas effectief wanneer problemen ook écht in een eerder stadium zijn opgepakt.

Hier liggen de meeste kansen en mogelijkheden om iets aan de grote vraag naar jeugdzorg te doen. We moeten zorgen voor passende hulp voor ouders met psychische problemen die hier nu vaak lang op moeten wachten, waardoor de situatie thuis onhoudbaar wordt. Ouders helpen als zij schulden hebben, met regelmaat bij een (semi-)overheid (Belastingdienst, woningcorporatie, zorgverzekeraar), waardoor de stress in het gezin oploopt. We moeten te allen tijde voorkomen dat gezinnen met kinderen op straat komen te staan door een huurschuld, overlast of andere oorzaken. Gezinnen met

kinderen mogen niet op straat komen te staan. Ten eerste om principiële redenen. Maar ook pragmatisch: de kosten voor maatschappelijke opvang, (jeugd)zorg en andere hulp zullen uiteindelijk hoger zijn dan de (huur)schuld waar de huisuitzetting mee begon. In een gezin dat door jarenlange armoede volledig ontwricht is, kan voor honderdduizenden euro's aan hulpverlening in worden gezet, terwijl datzelfde gezin met een fractie van dat bedrag als inkomensondersteuning het zelf had gered. Daarnaast houdt armoede ook de kansongelijkheid in onze samenleving in stand. Problemen in gezinnen worden vaak overgedragen van ouders op kinderen. Als we deze kinderen échte kansen willen bieden moeten we het hele gezin ondersteunen. Wie echt iets aan preventie wil doen, begint hier. Maar intenties om het in andere domeinen op te lossen zijn niet genoeg. Problemen worden niet enkel opgelost door een correcte analyse maar door de acties die daaraan verbonden zijn. Kort daarom niet op jeugdzorg met de argumentatie dat het wordt ondervangen door in te zetten op bijvoorbeeld onderwijs, schuldhulpverlening et cetera. Dat moet eerst gerealiseerd worden. Preventie is pas effectief wanneer problemen ook écht in een eerder stadium zijn opgepakt.

2

Jeugdzorg blijft nodig. Afbouwen zonder geschikte alternatieven is vragen om problemen.

Maar zelfs wanneer we dat alles doen blijft jeugdzorg nodig. De samenleving is niet perfect maakbaar. Er zullen altijd jongeren zijn die jeugdzorg nodig hebben. En in die gevallen moeten we er onvoorwaardelijk voor deze jongeren zijn. Ook is het belangrijk om oog te hebben voor de opbouw van alternatieven wanneer er inhoudelijk een andere koers wordt gevaren. We zijn het er allemaal over eens dat we jeugdhulp 'zo thuis mogelijk' willen organiseren en dat gesloten jeugdzorg vaak niet de oplossing is voor de problemen van een jongere. Nogmaals, problemen worden niet enkel opgelost door een correcte analyse. Het is dan ook onverantwoord om residentiële zorg af te bouwen zonder voldoende geschikte alternatieven op te bouwen. Toch zien we dit nu wel gebeuren. Dat resulteert onder andere in langere wachtlijsten voor de jeugdhulp die nog wel beschikbaar is en escalerende, onveilige situaties omdat jongeren of ouders geen specialistische zorg krijgen. Dit is een stelselvraagstuk en vraagt landelijke sturing.

3

Verhoog de leeftijdsgrens in de Jeugdwet zodat we jongeren op hun achttiende niet zomaar loslaten en ze op straat belanden. Niet de leeftijd, maar zelfstandigheid moet het criterium zijn om de jeugdzorg te verlaten.

Dit geldt ook voor jongeren uit de jeugdzorg die achttien worden en op eigen benen gaan staan. Momenteel zien we te vaak dat jongeren na verblijf in de residentiële jeugdhulp (of wanneer zij ambulante hulp hebben ontvangen of ná hun achttiende uit jeugddetentie komen) tussen wal en schip vallen. Niet zelden hebben deze jongeren geen netwerk om hen op te vangen en komen ze op straat terecht. Als we deze jongeren een eerlijke kans bieden, betekent dat ook dat we ze pas loslaten wanneer dat verantwoord is. Of, zoals de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving in een advies in 2018 schreef: 'niet de leeftijd, maar zelfstandigheid moet het criterium zijn om de jeugdzorg te verlaten'. Ook hier geldt: dit zijn wij ten eerste om principiële redenen verplicht. Daarnaast zullen we deze jon-

geren op latere momenten in hun leven in andere vormen van hulpverlening, of in sommige gevallen binnen het strafrecht, tegenkomen als we ze nu niet juist ondersteunen in de overgang naar volwassenheid.

► Een goed functionerend stelsel: van wantrouwen naar vertrouwen

'Georganiseerde onmacht'. Zo duidde de Algemene Rekenkamer in het voorjaar van 2023 de rol van de rijksoverheid bij de jeugdbescherming. Eigenlijk kunnen we deze conclusie doortrekken naar de hele jeugdzorg.

4

Waarborg de inhoudelijke ambities van de Hervormingsagenda Jeugd. Voer de vastgestelde plannen uit, maar blijf wendbaar.

De Hervormingsagenda Jeugd biedt een goed vertrekpunt om de nodige veranderingen te brengen in het jeugdzorgstelsel. Maar papier is geduldig en zonder uitwerking van de plannen blijft het bij mooie woorden. Daarom is het belangrijk dat de inhoudelijke ambities uit de Hervormingsagenda Jeugd worden gewaarborgd en dat we erop toezien dat de vastgestelde plannen ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Tegelijkertijd is de praktijk altijd weerbarstig en laat de uitwerking van ideeën zich niet volledig voorspellen. Houd daarom bij het toezien op de uitvoering van de plannen enige ruimte om bij te sturen wanneer de praktijk hierom vraagt.

5

Geef vertrouwen, maar grijp in wanneer nodig. Wees bewust van ieders rol en taak. Voor de rijksoverheid is dat stelselverantwoordelijkheid. Vraag kwaliteit van de sector en bied jeugdzorgorganisaties de mogelijkheid om samen beter te worden.

Er is veel rolverwarring en wantrouwen in de jeugdzorg. In een goed functionerend stelsel kunnen professionals op basis van hun kennis en kunde doen wat goed is voor jongeren. Jeugdzorgorganisaties zijn vervolgens verantwoordelijk voor het realiseren van de omstandigheden waarin hun medewerkers hun werk goed kunnen uitvoeren. Door bijvoorbeeld het sluiten van goede contracten en het investeren in de opleiding en ontwikkeling van hun professionals. Gemeenten en jeugdregio's gaan in het gedecentraliseerde stelsel over de doelen van het jeugdbeleid en zijn verantwoordelijk als opdrachtgever en financier van jeugdzorgorganisaties. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het functioneren van het stelsel als geheel.

Wat er in de praktijk echter gebeurt, is dat de rijksoverheid inhoudelijk beleid bepaalt. Gemeenten gaan op de stoel zitten van jeugdzorgorganisaties. En hulpverleners worden door middel van controlemechanismes en torenhoge administratieve lasten beziggehouden met hele andere zaken dan hulpverlening en leren en ontwikkelen. Tegelijkertijd zijn wij als jeugdzorgorganisaties aan het overleven en hebben we een enorme focus op overheden om de juiste voorwaarden af te dwingen waardoor ook wij onze rol niet voldoende kunnen vervullen.

Heb daarom in het verkiezingsprogramma oog voor ieders rol en taak. Geef vertrouwen aan partijen in het stelsel maar grijp in wanneer dat nodig is. Zie toe op het functioneren van het stelsel als geheel, de samenwerking tussen gemeenten en de sectorbrede kwaliteit van de jeugdzorg. Spreek partijen aan op hun verantwoordelijkheid, maar bied hen de mogelijkheid om deze verantwoordelijkheid ook te pakken. Geef de sector de ruimte om samen te werken, zowel in de regio als op landelijk niveau, en te leren van elkaar. Dat wordt nu vaak bemoeilijkt door marktdenken en mededingingsregels. Geef in je verkiezingsprogramma antwoord op de volgende vragen:

- *Wat moet opgepakt worden door de rijksoverheid in de rol van stelselverantwoordelijke?*
- *Hoe zorgen we ervoor dat de partijen in het stelsel hun werk goed uit kunnen voeren?*

6

De randvoorwaarden moeten op orde zijn. Als dit niet het geval is worden gemeenten en aanbieders niet in staat gesteld om hun rol en taak op te pakken. Zorg voor voldoende middelen om de inhoudelijke ambities te kunnen bewerkstelligen.

In een gedecentraliseerd stelsel wordt de inhoud van het beleid op lokaal niveau gevormd. Om dat mogelijk te maken, moeten de randvoorwaarden landelijk op orde zijn. De jeugdzorg zit al jaren in financieel zwaar weer. Gemeenten en jeugdzorgorganisaties hebben enorme tekorten. Ze hebben een belangrijke taak, maar de middelen die ze ervoor krijgen, zijn niet toereikend. Gevolg is dat ze vooral bezig zijn met besparen, bezuinigen en overleven. Dit leidt regelmatig tot beslissingen die *penny wise, pound foolish* zijn: besparingen op korte termijn, blijken al snel juist tot extra uitgaven te leiden. Door de steeds grotere neerwaartse druk op de tarieven, kunnen aanbieders niet de kwaliteit van zorg bieden die nodig is en onvoldoende investeren in innovatie, scholing en ontwikkeling.

7

Geef professionals vertrouwen zodat zij hun vak goed uit kunnen voeren. Een overdaad aan controle leidt niet tot betere uitvoering.

Dagelijks zetten meer dan 30.000 mensen zich dagelijks met hart en ziel in voor kinderen en jongeren die hulp nodig hebben. Jeugdzorg is mensenwerk. Daarbij worden soms fouten gemaakt maar het is een illusie om te denken dat alles opgelost kan worden door instanties die over schouders meekijken. Natuurlijk moet de kwaliteit van zorg worden gewaarborgd en gecontroleerd. We moeten bijsturen waar nodig en zorg doorontwikkelen naar nieuwe inzichten. Maar de wildgroei aan controlemechanismen bij gemeenten en andere instanties heeft een averechts effect.

Jeugdprofessionals worden handelingsverlegen en zijn meer tijd kwijt aan het verantwoorden van zorg dan aan het daadwerkelijk verlenen van de juiste hulp. Ook zien we dat goede mensen de sector verlaten of uitvallen. Zeker in combinatie met de krapte op de arbeidsmarkt, die alleen maar groter zal worden, kunnen we het ons niet veroorloven om deze mensen te verliezen voor de sector. Als we de jeugdzorg echt willen verbeteren, moeten we leren vertrouwen op de kennis en kunde van onze professionals. Zij staan aan de lat om de hulp te bieden. Laten we hen daarvoor de juiste handvatten geven.